

Newsletter-ul este elaborat în baza emisiunii radiofonice din 12 octombrie 2017, realizate de Asociația pentru Politică Externă (APE) în comun cu Friedrich-Ebert-Stiftung (FES). Emisiunea este difuzată de postul de Radio Moldova, partenerul media al proiectului. Emisiunea radio și Newsletter-ul sunt parte a proiectului FES și APE „Dialoguri de politică externă”. Conținutul poate fi preluat liber cu menționarea sursei.

foreign policy association
APE
asociația pentru politică externă

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

NEWSLETTER

BULETIN LUNAR • OCTOMBRIE 2017 • NR.8 (138)

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Materialele sunt realizate de Lina Grâu – expert pe politică externă și relații internaționale, coordonator de programe APE.

TEMELE EDIȚIEI:

- 1.** Masă rotundă la Chișinău consacrată relațiilor moldo-ucrainene. Opinii ale diplomaților de la Chișinău și Kiev.
- 2.** **Serghei Gherasimciuk:** La nivel înalt avem deficit de încredere între Republica Moldova și Ucraina.
- 3.** **Angela Grămadă:** Integrarea europeană deschide noi posibilități pentru cooperarea politică dintre Chișinău și Kiev.
- 4.** **Natalia Stercul:** Relațiile moldo-ucrainene – apropierea de UE deschide perspective noi.

Ultima perioadă a fost marcată de o serie de evenimente importante pentru Republica Moldova.

Premierul Ucrainei, Volodimir Groisman, a semnat la Chișinău împreună cu omologul său moldovean Pavel Filip un acord privind deschiderea punctelor comune de control la frontieră, inclusiv pe segmentul transnistrean. Șeful Guvernului de la Kiev a vizitat Republica Moldova vineri, 7 octombrie. La conferința de presă comună a celor doi premieri, Pavel Filip a amintit că Moldova și Ucraina au deschis deja, în luna iulie, în un prim punct de control mixt la Pervomaisk-Cuciurgan. Pavel Filip a spus că a mai discutat cu omologul său despre recunoașterea reciprocă a proprietăților, finalizarea procedurii de demarcare a frontierei și despre funcționarea complexului hidroenergetic de la Novodnestrovsk.

Ministerul Finanțelor de la Chișinău a anunțat că România a transferat în conturile sale ultima tranșă de 40 milioane euro dintr-un împrumut salvator de 150 de milioane acordat Republicii Moldova anul trecut, când alte ajutoare externe erau blocate în urma furtului miliardului. Asistența financiară rambursabilă va fi utilizată pentru acoperirea cheltuielilor bugetare moldovene de anul curent.

Parlamentul European a dezbătut pe 3 octombrie evoluțiile din R.Moldova și propunerea de rezoluție a parlamentarilor europeni și a social-democraților în legătură cu situația din Moldova și a îndeplinirii angajamentelor asumate de R.Moldova în cadrul Acordului de Asocierie cu UE. Vicepreședintele Parlamentului European, Victor Boștinaru, membru al grupului Alianța Progresistă a Socialiștilor și Democraților, a afirmat că UE trebuie să ofere un sprijin puternic guvernului de la Chișinău, iar demersul semnat de 19 eurodeputați PPE, de suspendare a finanțării Moldovei, ar fi în avantajul Moscovei.

Premierul Pavel Filip i-a dat asigurări comisarului european pentru politică de vecinătate și negocieri de extindere, Johannes Hahn, că guvernul va îndeplini „toate condiționalitățile” pentru a primi ajutorul macrofinanciar de 100 milioane euro al UE „conform calendarului convenit”. Filip s-a întâlnit cu Hahn în marginea Adunării Generale ONU de la New York, pe 22 septembrie. În cadrul unei emisiuni la postul public de televiziune, premierul Pavel Filip a admis că asistența macrofinanciară ar putea să nu fie primită de Republica Moldova anul acesta, dar cu siguranță va fi alocată țării noastre anul viitor, nefăcând vreo referire cu privire la îndeplinirea efectivă a condițiilor.

În cadrul înțelegerii cu Peter Michalko, noul ambasador al UE la Chișinău, președintele Igor Dodon a anunțat că „planifică în următoarele luni o vizită la Bruxelles în cadrul căreia va discuta agenda relațiilor dintre UE și Republica Moldova, cu mai mulți oficiali”. Pe de altă parte, Igor Dodon s-a întâlnit din nou cu președintele rus Vladimir Putin, pe 10 octombrie la Soci, în marginea summitului CSI.

Asistența UE pentru Republica Moldova va continua, dar nu fără condiții care sunt legate de procesul de reforme, iar aceste reforme vor fi evaluate în baza unor criterii clare, a declarat, la Chișinău, noul șef al Delegației UE, Peter Michalko, în cadrul unei prime întâlniri cu presa. Referindu-se la asistența promisă de UE, de 100 milioane euro, diplomatul a subliniat că banii vor fi condiționați de criteriile legate de democrație, iar criteriile politice vor fi foarte importante la eliberarea fiecărei tranșe. „În atenția noastră este situația democratică din Republica Moldova, inclusiv legislația din domeniul electoral, situația din mass-media și din societatea civilă”, a spus Peter Michalko.

Relațiile dintre Chișinău și Kiev – între cooperare și competiție

La Chișinău a avut loc recent o masă rotundă consacrată relațiilor moldo-ucrainene. Masa rotundă, cu genericul „Moldova-Ucraina: cooperare, competiție, interdependență”, a fost organizată de reprezentanța de la Kiev a fundației Friedrich Ebert, în comun cu Consiliul ucrainean de politică externă Prisma. Un eveniment similar a fost organizat anterior și la Kiev, iar scopul acestor mese rotunde a fost de a studia cele mai sensibile chestiuni din relațiile bilaterale, experiențele de succes și posibilitățile de elaborare a unor strategii

de cooperare reciproc avantajoasă pentru ambele părți.

În cadrul celor două evenimente au fost discutate chestiuni legate de demarcarea și gestionarea frontierelor, modernizarea punctelor de trecere a frontierei, schimbul de terenuri între Republica Moldova și Ucraina, dezvoltarea unor proiecte de infrastructură și impactul acestora asupra ecologiei, în special a proiectelor legate de construcția de centrale hidroelectrice, folosirea experienței Moldovei în reglementarea transnistreană, situația minorităților etnice și altele.

Ivan Hnatyshyn: Sunt sigur că împreună vom deveni parte a Europei unite

Vorbind în deschiderea mesei rotunde de la Chișinău, ambasadorul Ucrainei Ivan Hnatyshyn a declarat că nu-și poate imagina în acest moment alte contacte la nivel înalt decât cele cu reprezentanții puterii executive de la Chișinău. Referindu-se la o eventuală întâlnire la nivel de șefi de stat, ambasadorul a declarat că „în situația în care președintele ales al Republicii Moldova nu respectă integritatea teritorială a Ucrainei și spune că în Ucraina are loc un război civil, despre ce fel de contacte, despre ce fel de înțelegeri poate fi vorba?”. Ambasadorul s-a referit astfel la declarațiile făcute de Igor Dodon în cadrul campaniei prezidențiale de la sfârșitul anului trecut, când a afirmat că Crimeea anexată de Rusia în 2014 ar aparține „de facto” Rusiei.

■ **Ivan Hnatyshyn:** Avem aceleași priorități de politică externă și interese comune în domeniul securității regionale și Republica Moldova este un partener internațional important pentru Ucraina. Integrarea europeană a devenit alegerea strategică civilizațională a ambelor state. Țările noastre au demonstrat atașament pentru modelul european de dezvoltare.

După scăderea comerțului extern înregistrată în 2014, în acest an a fost restabilită dinamica pozitivă – în primele șase luni ale anului a crescut cu 35 la sută comerțul bilateral. În viitorul apropiat se așteaptă

încheierea procesului de demarcare a frontierei comune.

Ucraina continuă să facă pași activi în reglementarea transnistreană. Ucraina susține suveranitatea și integritatea teritorială a Republicii Moldova și susține inițiativa Chișinăului cu privire la retragerea completă a trupelor militare străine de pe teritoriul său, chestiune inclusă pe agenda ONU, precum și subiectul legat de necesitatea transformării misiunii de pacificare într-o misiune civilă cu mandat internațional. Ucraina insistă asupra trecerii cât mai rapide la discutarea chestiunilor politice în formatul 5+2. Noi considerăm inacceptabilă o federalizare a Republicii Moldova impusă din afară pe modelul anului 2003.

În scopul consolidării securității la frontierele sale și a suveranității, Ucraina este interesată în introducerea controlului comun a frontierei moldo-ucrainene, inclusiv

pe segmentul transnistrean. Pe 17 iulie a început să funcționeze controlul comun la punctul de trecere Pervomaisk-Cuciurgan. Într-o perspectiva apropiată va fi deschis pentru circulația transportului auto și de pasageri podul de la Bronița-Unguri. Pe agendă este și construirea unui nou pod peste Nistru în zona localităților Iampoli-Soroca, precum și restabilirea segmentului de cale ferată Berezino-Basarabeasca.

Ratificarea de către Ucraina a Acordului cu privire la protejarea și dezvoltarea durabilă a bazinului râului Nistru creează teren pentru soluționarea complexă, în comun, a problemelor legate de ecologie.

Ucraina ca nimeni altul este interesată într-o Moldova prosperă, stabilă, dezvoltată și înfloritoare. Însă sistemul puternic de propagandă rusească în spațiul informațional moldovenesc influențează negativ nu doar relațiile de bună vecinătate și cooperarea cu Ucraina, ci este una dintre cele mai mari provocări pentru conducerea și diplomația celor două țări.

Este indiscutabil și faptul că situația din Ucraina influențează societatea moldovenească și dezvoltarea țării. În anii independenței ambele țări au avut de suferit de pe urma atentatelor la suveranitatea și integritatea lor teritorială. Republica Moldova – în 1992, iar Ucraina – în 2014, moment din care este nevoită să se opună unei agresiuni hibride de proporții a Federației

Ruse – economice, informaționale, politice și financiare. Astăzi Ucraina este o stavilă în calea expansiunii imperiale, inclusiv către Moldova, scopul căreia este restabilirea URSS și destabilizarea democrațiilor occidentale.

Comunitatea internațională, în particular SUA și UE, conștientizează și vorbesc deschis despre faptul

că Rusia a devenit principala amenințare pentru securitatea și ordinea globală și că aceasta merge împotriva lumii civilizate. Noi ne pregătim de ce este mai rău, dar sperăm la ce este mai bine – la soluționarea conflictului ruso-ucrainean pe cale pașnică.

Răspunsul nostru comun la agresiunea hibridă trebuie să fie o

cooperare bilaterală cât mai activă, atât în domeniul integrării europene și în cel economic, precum și în politica de securitate regională. În fața noastră stă sarcina neutralizării influenței Rusiei, în primul rând a celei informaționale. Sunt sigur că vom păstra buna înțelegere, ne vom susține reciproc în continuare și împreună vom deveni parte a Europei unite.

Ion Stăvilă: Nu-mi amintesc o altă perioadă în care dialogul politic dintre Chișinău și Kiev să fi fost la fel de bun

Fostul ambasador al Republicii Moldova în Ucraina, Ion Stăvilă, spune că relația dintre Chișinău și Kiev a devenit una strategică.

■ **Ion Stăvilă:** Astăzi ca niciodată relațiile dintre Republica Moldova și Ucraina au început să capete cu adevărat un caracter strategic. Cele două țări au cel puțin două scopuri strategice care coincid – alegerea comună a modelului european ca principiu de dezvoltare a societății și integrarea europeană ca scop final a politicii noastre externe.

Iar al treilea element este foarte strâns cooperare bilaterală în obținerea acestor scopuri. Nu-mi amintesc o altă perioadă în relațiile noastre când dialogul politic, contactele directe și întâlnirile la nivel înalt să fi fost mai intense ca în prezent. În ultimii doi ani au avut loc multe întâlniri de acest fel, în cadrul cărora au fost adoptate decizii foarte consistente.

Această frecvență ridicată a întâlnirilor se poate explica prin

evoluția situației geopolitice, a relațiilor internaționale și a realităților din interiorul țărilor noastre. Dar aici există și rolul factorului subiectiv, în particular am în vedere rolul personal al președintelui Petro Poroșenko, care este interesat de dezvoltarea relațiilor cu Republica Moldova. Cred că aici are o anumită importanță faptul că el a trăit o anumită perioadă în Moldova, a terminat școala aici, el cunoaște bine țara noastră, a avut și anumite interese de afaceri aici.

Acest dialog politic mai intens ca niciodată a adus și rezultate concrete – cooperarea pentru amenajarea frontierei comune, susținerea de către Ucraina a eforturilor noastre pentru restabilirea controlului pe segmentul transnistrean al hotarului. Foarte importantă este susținerea Ucrainei în soluționarea problemei transnistrene.

Foarte importantă este și solidaritatea în promovarea scopurilor comune care țin de integrarea europeană și de consolidarea securității la nivel regional, cooperarea strânsă în cadrul GUAM și a altor inițiative regionale și internaționale.

Evident că există și anumite probleme pe care le-am moștenit din trecut, din perioada sovietică, legate de recunoașterea reciprocă a drepturilor de proprietate, demarcarea frontierei și soluționarea problemelor ecologice a râului Nistru, precum și susținerea reciprocă a minorităților noastre naționale în vedere conservării și dezvoltării culturii acestora și integrarea lor în societate.

Serghei Gherasimciuk: La nivel înalt avem deficit de încredere între Chișinău și Kiev

Adjunctul șefului Consiliului ucrainean de politică externă Prisma, Serghei Gherasimciuk, spune că potențialul relațiilor bilaterale moldo-ucrainene nu a fost nici pe departe valorificat, iar viitorul acestora depinde inclusiv de situația politică din Republica Moldova și de rezultatele alegerilor din 2018.

■ **Lina Grău:** Cum se explică faptul că în ultimul an s-au activizat foarte mult întâlnirile dintre factori de decizie de la Chișinău și Kiev?

■ **Serghei Gherasimciuk:** Sunt câteva cauze. Prima sună banal, dar această frecvență mărită se poate explica prin faptul că anterior aceste întâlniri erau foarte rare și acum lucrurile trebuie redresate.

În al doilea rând, în pofida declarațiilor nu întotdeauna univoce ale președintelui moldovean Igor Dodon, avem o înțelegere reciprocă perfectă în chestiuni care țin de securitate la nivelul Guvernului, ceea ce ne permite să avem poziții comune în problema controlului frontierei și să vorbim de pe aceeași platformă în organizațiile internaționale, în particular în OSCE și ONU.

Indiscutabil că mereu de actualitate rămân contactele de la om la om, dintre oamenii de rând și aici potențialul de dezvoltare este imens. Aceste relații trebuie consolidate pentru ca apoi să poată fi „exportate” la un nivel mai înalt, unde avem deficit de încredere.

Despre acest deficit de încredere s-a vorbit și la masa rotundă de la Kiev, și la cea organizată la Chișinău.

■ **Lina Grău:** Dar de unde a apărut acest deficit de încredere dintre Chișinău și Kiev?

■ **Serghei Gherasimciuk:** Cred că acest lucru are legătură în primul rând cu însăși începutul creării elitelor politice în țările noastre. După destrămarea URSS lucrurile au început de la zero, pe fundalul a ceea ce s-a numit ulterior anii agitați de la începutul lui 1990, când însăși supraviețuirea în politică presupunea raportarea la alții ca la concurenți și dușmani. Este o moștenire pe care până acum o simțim.

Al doilea aspect ține de faptul că de exemplu pozițiile mai constructive ale președintelui Iușcenko nu erau foarte bine primite la Chișinău, apoi, când în Republica Moldova s-a produs rotația elitelor politice, la putere la Kiev a venit Ianukovici și Partidul Regiunilor, care erau puțin interesați de Moldova și de relațiile cu Vestul în general. Iată că și în prezent avem o situație neunivocă, când nu sunt posibile contactele la nivel de președinți, chiar dacă există contacte la nivel de guverne.

În plus, nici Moldova, nici Ucraina nu se pot lăuda cu o consecvență în politica lor externă. Și există mereu riscul că politicienii pot ajunge la o înțelegere care

să fie însă compromisă dacă are loc o schimbare a puterii. Cel puțin aceasta este acum percepția ucrainenilor în raport cu Republica Moldova – că noi putem ajunge la anumite înțelegeri, însă schimbarea componenței Parlamentului ar putea duce la anularea acestora.

■ **Lina Grău:** Există îngrijorare la Kiev în legătură cu riscul ca Partidul Socialiștilor să prea, după alegerile parlamentare din 2018, și controlul executivului?

■ **Serghei Gherasimciuk:** Pe de o parte procesul electoral în interiorul țării este indiscutabil afacerea suverană a Republicii Moldova. Pe de altă parte, este evident că așa cum Ucraina trebuie să se abțină de la a influența opțiunea alegătorilor moldoveni, la fel trebuie să procedeze și alte țări. Din păcate, vedem că lucrurile nu stau tocmai așa. Vedem că Federația Rusă la diferite nivele promovează foarte activ forțele politice care îi sunt simpatice - și face asta atât în Ucraina, cât și în Republica Moldova. Și acest lucru generează un dezechilibru în percepția alegătorilor, precum și în domeniul mass media. Și acest lucru, da, generează o anumită îngrijorare la Kiev.

Vedem că problema există nu doar în raport cu Republica Moldova. Vedem îngrijorări legate de intervențiile Moscovei în procesele electorale din SUA, Franța, Olanda, alte state europene. Deci, lucrurile sunt mai globale și ideea aici este că politicienii trebuie să fie ghidați de interesele statelor lor și nu de interesele Federației Ruse.

■ **Lina Grău:** În ce măsură Chișinăul poate miza pe susținerea Ucrainei în reglementarea transnistreană, mai ales după evenimentele din Donbas?

■ **Serghei Gherasimciuk:** Chișinăul are toate șansele să primească sprijinul deplin

al Ucrainei. Avem acum un progres în plan instituțional – în Ucraina a fost numit un nou reprezentant special pe problema regiunii transnistrene, poziție pe care o deține acum dl Krijanovski, care cunoaște subiectul pentru că a ocupat anterior acest post.

Eu cred că din partea Ucrainei Chișinăul va vedea exclusiv bune intenții și dorință de a coopera. Deci este în prezent o situație foarte bună pentru Republica Moldova, când majoritatea mediatorilor și observatorilor sunt adepți ai reintegrării cu respectarea suveranității Republicii Moldova.

Și Ucraina, și UE, și SUA joacă acum într-o echipă și doar Transnistria și Federația Rusă sunt de partea cealaltă. Înainte situația era diferită, pentru că Ucraina și OSCE încercau să țină o poziție neutră. Acum pentru Republica Moldova există o fereastră de oportunități.

Este important să se lucreze mai îndeaproape cu partea transnistreană și să fie folosite acele stimulente pe care și Chișinăul, și Kievul le au, având în vedere că Transnistria pe de o parte se orientează către Federația Rusă, dar pe de altă parte trebuie să înțeleagă că ea depinde și de Ucraina, și de UE, și de Republica Moldova.

■ **Lina Grău:** Ucraina are interesul de a consolida controlul pe segmentul transnistrean al frontierei?

■ **Serghei Gherasimciuk:** Da, există interes, pentru că noi înțelegem că în pofida unor declarații la nivel de administrație în Transnistria, care repetă adesea că în regiune locuiesc 90 mii de cetățeni ucraineni și că la nivel oficial este susținută limba ucraineană, vedem totuși cum transnistrenii participă la aplicațiile trupelor ruse în Transnistria, vedem cum este ridicat tricolorul rusesc alături de simbolica transnistreană. Și acest lucru demonstrează foarte clar că principalul vector la Tiraspol este Moscova. Iar având în vedere că Kievul este într-o de facto stare de război cu Moscova, este evident că transnistrenii nu mai pot avea dividende

de pe urma sentimentelor etnice. Pentru că sentimentele sunt sentimente, iar războiul este război.

■ **Lina Grău:** Tot în legătură cu regiunea transnistreană aș vrea să vă întreb despre felul în care a fost văzut la Kiev faptul că Republica Moldova a semnat mai întâi contractul de cumpărare de energie electrică cu Ucraina, iar apoi l-a abandonat și a revenit la procurarea de curent din regiunea transnistreană?

■ **Serghei Gherasimciuk:** La Kiev situația a fost percepută foarte prost. Mulți s-au gândit la faptul că Republica Moldova pur și simplu a folosit Ucraina pentru a obține un preț mai mic. Și acest lucru, evident, este încă o lovitură pentru încrederea reciprocă. În ceea ce privește reluarea acestor livrări, sigur că s-ar putea face, în condițiile în care interesele economice vor prevala asupra celor politice.

■ **Lina Grău:** În cadrul mesei rotunde s-a vorbit atât despre problemele existente în relațiile bilaterale, cât și despre subiectele de cooperare comună, principala fiind integrarea europeană. Ce alte domenii de cooperare pozitivă mai există între Kiev și Chișinău?

■ **Serghei Gherasimciuk:** Peste o lună vom prezenta la Chișinău un studiu pe care l-am realizat împreună cu experți din Georgia și Republica Moldova, care conține recomandări de trecere la standardele europene. În acest plan toate cele trei țări au experiențe unice și vom încerca să atragem autoritățile din cele trei țări în elaborarea unor materiale metodice comune pentru business. Vrem să explicăm de ce este nevoie de trecerea la standardele europene. Chiar dacă aceste lucruri implică anumite pierderi financiare într-o primă etapă, ulterior aceste standarde ne deschid nu doar piețele europene, ci și cele asiatice, pentru că standardele europene sunt un brand serios și pentru aceste piețe.

Evident că pot fi mult mai multe direcții de cooperare - și în domeniul infrastructurii și a transportului, cooperarea businessului

mic și mijlociu în zonele transfrontaliere și chiar și turismul ecologic, în cadrul căruia împreună cu România putem organiza trasee turistice.

■ **Lina Grău:** Ce înseamnă pentru Chișinău, Kiev și Tbilisi perspectiva oferirii de către UE a unui nou format de cooperare în cadrul Parteneriatului Estic Plus, care se discută acum și care ar putea fi propus la următorul summit al Parteneriatului Estic din luna noiembrie?

■ **Serghei Gherasimciuk:** Mi se pare o evidentă faptul că țările din Parteneriatul Estic care au semnat Acordul de Asociere au dreptul să pretindă la o altfel de atitudine din partea UE în comparație cu Belarus, care face parte dintr-un „stat unional” cu Federația Rusă, cu Armenia, care a aderat la Uniunea Vamală și la Uniunea Eurasiatică, sau cu Azerbaidjan unde standardele de democrație sunt departe de a fi perfecte.

Poate oare UE să ne ofere ceva care să fie pe măsura ambițiilor noastre? La această etapă se pare că nu, pentru că nici UE nu este în cea mai ușoară perioadă a sa și s-a concentrat acum mai mult pe probleme interne decât pe relațiile cu partenerii. Dar pe de altă parte este evident că în pofida acestor probleme interne, UE are nevoie de istorii de succes la frontierele sale. Pentru că dacă astfel de istorii de succes nu vor exista, atunci atractivitatea UE ca model de dezvoltare va fi pusă sub semnul întrebării. Iată de ce acum se ajunge la o variantă de compromis, în care noi ne dorim foarte multe, UE ne poate oferi mult mai puțin, dar trebuie să ne ofere o anumită perspectivă de apropiere de UE, pentru că altfel își a pierde fața.

■ **Lina Grău:** Cum apreciați în acest moment relațiile dintre Chișinău și Kiev?

■ **Serghei Gherasimciuk:** Dacă e să vorbim simbolic, atunci în relațiile noastre ne apropiem acum de vârful rampei de lansare. Acest an și anul viitor, anul alegerilor din Republica Moldova, va arăta dacă din vârful acestei rampe de lansare ne vom lua avântul, sau dacă ne vom prăbuși.

Angela Grămadă: Integrarea europeană deschide noi posibilități pentru cooperarea politică dintre Chișinău și Kiev

Cercetătoarea de la București. Angela Grămadă, directoarea Asociației Experți pentru Securitate și Afaceri Globale, semnalează și ea mai multe probleme în relațiile dintre Chișinău și Kiev, subliniind în același timp că soluția pentru aceste probleme poate fi găsită în procesul integrării europene a celor două țări.

■ **Angela Grămadă:** Una dintre principalele preocupări acum ale Kievului este de a stabili un dialog cu autoritățile de la Chișinău în așa fel încât să se poată baza pe o anumită predictibilitate din partea vecinului Republica Moldova, lucru necesar pe fundalul problemelor mari cu care se confruntă Ucraina în est și pe segmentul transnistrean.

Kievului îi este greu să fie atent la mai multe „fronturi” concomitent – adică și la ceea ce se întâmplă la Chișinău, și la felul în care Tiraspolul își construiește anumite relații cu Rusia. Autoritățile ucrainene înțeleg foarte bine că dacă la Chișinău va fi instabilitate politică, atunci lor le va fi mult mai greu să monitorizeze frontiera pe segmentul transnistrean. Pentru Kiev contează foarte mult stabilitatea în Republica Moldova, contează ca la Chișinău protestele să nu devină violente.

O altă problemă în relația cu Ucraina sunt discuțiile pe marginea problemei minorităților, și anume cum percep ucrainenii minoritatea românească din Ucraina, dacă o împart sau nu în două – în românească și moldovenească. Pentru ei este mult mai ușor să le gestioneze separându-le.

O altă problemă care a fost discutată în general în ultima perioadă este cea legată de Nistru, modul în care Ucraina gestionează fluxul de apă. Au existat foarte multe voci din Republica Moldova care au bătut alarma, în ultimii cinci ani, dar care nu au fost luate în seama. Și doar în momentul în care s-a ajuns la știrea din presă care spunea că ar putea Chișinăul să rămână fără apă potabilă, atunci abia a fost trezit și interesul părții ucrainene pentru a gestiona această problemă. Eu înțeleg partea de afaceri care stă în spatele acestor hidrocentrale planificate, în sensul că acestea vor produce curent electric și deci vor aduce bani în buget, dar dincolo de asta noi vorbim despre securitatea civilă, despre pericolul la care expunem oamenii din bazinul râului Nistru.

Alte probleme țin de proprietăți. Și aici voi face și o paralelă cu România, care și-a dorit foarte mult garantarea

investițiilor în Ucraina. România a avut experiența cu Krivoi Rog, atunci când nu a reușit să obțină nimic înapoi din ceea ce a investit la sfârșitul anilor 1980 și acum a insistat pe niște garanții care să fie incluse într-un document special. În Republica Moldova noi avem partea cu nerespectarea dreptului la proprietate asupra patrimoniului Republicii Moldova care este în Ucraina, în regiunea Odesa. Și acest lucru generează, din nou, neîncredere reciprocă.

Mai sunt probleme la nivel de imagine, generate de ceea ce face președintele Dodon în relațiile cu statele vecine. Și atunci, ucrainenii sunt un pic mai sensibili la declarațiile pe care le face președintele Republicii Moldova. Ei nu neagă acest lucru. Ei nu spun deschis că nu vor merge la un dialog cu președintele Dodon, dar așteaptă ca președintele Dodon să-și schimbe atitudinea și să-și schimbe conținutul discursului față de anexarea Crimeii și față de ceea ce se întâmplă în estul Ucrainei.

■ **Lina Grău:** Deci, nu putem vorbi despre o întâlnire la nivel înalt deocamdată?

■ **Angela Grămadă:** Deocamdată nu. Dar mă bucur de vizita premierului ucrainean Groisman în Republica Moldova, ceea ce arată un caracter destul de bun al relațiilor bilaterale la nivel de Guvern. Or, de fapt la nivel de Guvern se rezolvă mult mai multe lucruri. Premierul, în condițiile unei republici parlamentare, este prima persoană în stat care gestionează afacerile interne. Și vizita lui Groisman este un exemplu bun de avansare și aprofundare a relațiilor

bilaterale – economice în primul rând.

Lina Grău: În acest an au mai avut loc încă două întâlniri între premierii celor două țări – una la Kiev în iarnă și una, recentă, la Odesa. Au mai fost și întâlniri la nivel de miniștri de externe. Cum vă explicați această frecvență crescută în ultimul timp a contactelor oficiale dintre Chișinău și Kiev?

Angela Grămadă: Eu cred că cel mai mult ar trebui să explice aceste întâlniri din ce în ce mai numeroase faptul că avem provocări comune și amenințări comune. Și probabil că ambele părți trebuie să livreze anumite rezultate pe relația bilaterală și să demonstreze că există deschidere și voință politică pentru depășirea unor momente de criză. Pentru că noi am ignorat mult prea mult aceste probleme și acum ne-am trezit că ele „explodează” în fața noastră și nu avem terenul pregătit pentru a avansa.

Eu le consider ca pe niște oportunități, chiar dacă la un moment dat am crezut că elita politică din Republica Moldova a pierdut fereastra de oportunitate pentru a promova la pachet soluționarea conflictului transnistrean, în aceeași perioadă în care partea ucraineană încerca să promoveze în diferite forumuri internaționale rezolvarea problemei lor din estul Ucrainei, adică agresiunea rusească din Donbas și Donețk.

De exemplu, în martie 2015 am avut la Chișinău o moțiune de cenzură împotriva Guvernului Leancă pentru că Republica Moldova s-a alăturat anumitor sancțiuni europene împotriva Rusiei. Adică noi ne ocupăm cu ceea ce nu trebuia să ne ocupăm și în loc să ne promovăm propriile noastre interese și obiective naționale noi ne autoflagelăm în interior. Mai multe forțele politice încercau pur și simplu să extragă dividende electorale înainte de campania electorală pentru alegerile prezidențiale. Este vorba

despre Partidul Socialiștilor al dlui Dodon și Partidul Comuniștilor.

Lina Grău: Ucraina are un rol foarte important în soluționarea conflictului transnistrean. În ce măsură poate miza Chișinăul pe acest rol și îl poate valorifica?

Angela Grămadă: E destul de complicată întrebarea. Noi întotdeauna am avut parte de o atitudine duală a autorităților ucrainene în ceea ce privește conflictul transnistrean și este foarte greu de depășit acest moment de neîncredere.

Lina Grău: Lucrurile s-au schimbat după conflictul din Donbas...

Angela Grămadă: Lucrurile s-au schimbat, dar dacă ne uităm pe modul în care a reacționat partea ucraineană anul trecut, la o nouă rundă de negocieri în formatul 5+2, mie mi s-a părut că a fost destul de domoală. Putea să fie mult mai agresivă în a promova interesul Republicii Moldova de a-și soluționa conflictul.

Cred în continuare că există suspiciuni reciproce și faptul că acest proces a durat atât de mult timp a erodat foarte mult din potențialul nostru de a dialoga, inclusiv pe problema transnistreană.

E o fereastră de oportunitate deschisă din nou cu această acțiune a Republicii Moldova de a pune la ONU problema transnistreană, retragerea trupelor rusești. Și aici avem imediat deschiderea părții ucrainene, care a spus că va susține această inițiativă.

Lina Grău: Are Ucraina interesul de a stabili un control riguros la frontiera cu Republica Moldova, pe segmentul transnistrean? Am asistat în acest an la o serie de episoade când s-a simțit o anumită ezitare – acest control a fost instituit, apoi a fost amânat. Atunci s-a vorbit despre anumite interese oculte ale unor forțe din Ucraina care nu ar fi interesate de acest control.

Angela Grămadă: Interese oculte sunt din ambele părți, nu doar din Ucraina. Există interese și la Chișinău și există interese economice și în regiunea transnistreană. Rapoartele EUBAM pe care le-am accesat în ultima perioadă au arătat anumite îmbunătățiri pe acest segment de frontieră, dar nu spectaculoase și asta înseamnă că e mult de lucru acolo.

S-au schimbat lucrurile în contextul apropierei Republica Moldova și Ucrainei de Uniunea Europeană, pentru că a fost adoptată legislația necesară, care pune practic în acțiune mai multe pârgii și instrumente de care dispun atât autoritățile de la Chișinău, cât și cele ucrainene pentru a soluționa o bună parte din aceste probleme. Dar dacă nu va exista voință economică și politică până la capăt pentru a diminua această contrabandă, migrația ilegală etc., atunci nu cred că vom reuși să combatem sută la sută acest pericol de la frontieră.

Voință există în acest moment pentru că partea ucraineană are nevoie de Republica Moldova în calitate de partener, inclusiv pentru a-și soluționa conflictul din estul Ucrainei.

Lina Grău: Integritatea europeană a fost menționată ca unul dintre aspectele pozitive unde Republica Moldova și Ucraina pot coopera și pot face schimb de experiență. Care sunt alte zone de cooperare pozitivă pe care le-ați identificat?

Angela Grămadă: În primul rând, este vorba despre cooperarea politică. Dacă pentru Republica Moldova în anumite momente în ultimii trei ani Ucraina a servit drept scut de protecție în fața Rusiei, atunci Republica Moldova pentru Ucraina a fost un exemplu de cum să implementeze anumite reforme. Nu sută la sută, pentru că și Republica Moldova are restanțe, dar cooperarea politică este un domeniu în care cele două țări pot și trebuie să-l aprofundeze.

Relațiile moldo-ucrainene

de **Natalia Stercul**,
director de programe, Departamentul de studii estice: Ucraina și Rusia, Asociația pentru Politică Externă

Schimbările de bază în relațiile moldo-ucrainene au fost determinate de un complex întreg de factori, mulți dintre care sunt contradictorii, agravează instabilitatea dezvoltării interne a statelor și în consecință generează neîncrederea elitelor politice. În condițiile actuale este important să se păstreze tendința apărută recent de sincronizare a acțiunilor dintre Moldova și Ucraina în domeniul cooperării transfrontaliere, reintegrării țării și soluționării crizei transnistrene. Factorul european, care joacă un rol determinant în aceste procese, permite acumularea experienței UE, conjugarea eforturilor Moldovei și Ucrainei, ridicarea eficienței platformelor de cooperare bilaterală și aducerea celor două state la un nou nivel de cooperare.

În 2017 Moldova și Ucraina au sărbătorit 25 de ani din momentul stabilirii relațiilor diplomatice. Prin felicitarea la nivel înalt a corpului diplomatic de către miniștrii de externe P.Klimkin și A.Galbur, demonstrarea etichetei diplomatice și exprimarea disponibilității pentru o cooperare viitoare, părțile au mascat insuficienta eficiență a platformei dialogului politic și existența unor probleme comune în relațiile bilaterale.

În pofida unor contacte tot mai dese din ultimul timp a prim-miniștrilor, cu președintele moldovean Igor Dodon șeful statului ucrainean nu s-a întâlnit niciodată. Duplicata pozițiilor președintelui pro-rus și a Guvernului pro-european complică în mare parte dinamica pozitivă schițată în ultimul timp din relațiile moldo-ucrainene.

În 2017 Republica Moldova a sărbătorit 25 de ani a Serviciului de grăniceri și cu ocazia acestui eveniment au fost semnate două protocoale interdepartamentale cu

privire la regimul de lucru a frontierei. Pe 13 februarie 2017 Ucraina și Moldova au semnat harta de parcurs pentru dezvoltarea cooperării moldo-ucrainene pentru acest an, care presupune încheierea negocierilor în problemele de reglementare a condițiilor de exploatare a complexului hidraulic de le Nistru, încheierea demarcării frontierei de stat (din 2020 km au rămas 0,4% nedemarcați, la Giurgiulești și în zona nodului hidraulic de la Novodnestrovsk), precum și recunoașterea reciprocă a drepturilor de proprietate.

În total în perioada cooperării bilaterale au fost semnate peste 150 de documente care reglementează relațiile de bună vecinătate. În Ucraina și Moldova se extind atribuțiile consulatelor onorifice, lucru deosebit de important în contextul controlului asupra numărului în creștere a deplasărilor în zonele de frontieră, facilitării promovării producției de export pe piețele locale, precum și consolidării relațiilor de prietenie dintre părți.

Relațiile moldo-ucrainene nu pot fi analizate în afara contextului pe care

îl aduce rolul Rusiei. Războiul hibrid în condițiile date devine una din cele mai actuale amenințări pentru securitatea națională a Ucrainei, Moldovei și a țărilor din regiune. În pofida faptului că noua fază de reforme a fost începută în 2014 și în Ucraina, și în Moldova, în documentele oficiale terminologia conflictului hibrid încă nu este fixată. Strategiile de securitate națională și apărare necesită revizuire în conformitate cu provocările prezentului. Un rol aparte trebuie să revină propagandei și dezinformării, caracterul monolit al cărora este folosit în calitate de pârgă de influență și destabilizează situația în interiorul statului.

Acutizarea relațiilor dintre Ucraina și Rusia în contextul chestiunii Crimeea și a regiunilor estice ale Ucrainei ne permite să concluzionăm că Ucraina s-a confruntat cu probleme similare celor cu care la timpul său s-a confruntat și Moldova. Printre aceste probleme sunt susținerea forțelor separatiste, compromiterea relațiilor cu Rusia, pierderea de teritorii. Acest lucru a impus autoritățile ucrainene să renunțe la politica de loialitate față de Transnistria și să treacă la noi forme de cooperare caracterizate prin acțiuni simetrice moldo-ucrainene în reglementarea transnistreană.

Includerea în dialogul politic a factorului european este particularitatea de bază a evoluției relațiilor dintre Ucraina și Moldova, care a influențat inclusiv intensificarea contactelor la nivel înalt și construirea relațiilor în spiritul pragmatismului. Fiind convinsă că ideea de federalizare va duce inevitabil la destrămarea țării, Ucraina oferă sprijin pentru reintegrare, pronunțându-se astfel pentru revenirea raioanelor din stânga Nistrului în componența Republicii Moldova și păstrarea integrității teritoriale a statului. În prezent este implementat planul

părților de a instala 13 puncte comune de trecere între Moldova și Ucraina cu scopul de a înăspri controlul la frontieră, ceea ce a trezit nemulțumirea părții transnistrene. Pentru realizarea cu succes a scopurilor propuse este important ca părțile să nu se îndepărteze de la pozițiile juridice concrete în chestiunea transnistreană, ceea ce va permite accelerarea demontării schemelor de corupție și instituirea controlului asupra perimetrului frontierei republicii nerecunoscute.

Un rol important în procesul de reintegrare revine Misiunii UE pentru asistență la frontiera moldo-ucraineană (EUBAM). Analiza rapoartelor misiunii pentru anii 2015-2016 scoate la iveală problema crimei organizate, inclusiv contrabanda, printre altele și cu armament și muniții, pe segmentul transnistrean al frontierei, precum și problema corupției. În prezent nivelul contrabandei a fost redus prin ridicarea eficienței controlului vamal.

UE susține programul de cooperare transfrontalieră dintre Moldova și Ucraina, orientat către soluționarea problemelor comune în acest domeniu, în particular către depășirea lipsei de experiență în domeniul planificării comune a dezvoltării teritoriilor de frontieră, a dificultăților legate de atragerea unui număr mai mare de antreprenori, precum și a realizării unor proiecte de infrastructură și logistică.

Ucraina continuă să rămână un partener comercial de bază al Republicii Moldova și ocupă locul trei după România și Rusia. Volumul comerțului între cele două țări în 2016 a fost de 785 milioane dolari. Exportul Moldovei în Ucraina în 2014 a fost de 4,67%, în timp ce importul – de 10,28%. În 2015 volumul exportului a scăzut și a ajuns la 2,3%, iar importul a fost de 9,3%. În 2016 se poate vorbi despre o creștere nesemnificativă a exportului – până la 2,43% și a importului – până la 9,55%.

Este important să fie dezvoltată experiența cooperării moldo-ucrainene în domeniul energetic, în vederea participării cu drepturi depline a celor două țări în Comunitatea energetică a UE. Cele două state și-au asumat anumite obligații care se referă la implementarea pachetelor energetice doi și trei. În virtutea acestor obligații Moldova și Ucraina trebuie să-și armonizeze baza legislativă în conformitate cu standardele UE, să-și reformeze piața de energie electrică și să-și modernizeze infrastructura. Principalele dificultăți în acest domeniu sunt adoptarea cu greoaie a cadrului normativ, amânările și tergiversările procesului de restructurare a sistemelor energetice.

Recomandări

Părțile trebuie să continue să promoveze relațiile de prietenie ținând cont de vectorul comun de integrare europeană a politicii

externe. Aproximarea de UE deschide perspective noi în domeniul construirii sistemului european de securitate și creează condiții pentru elaborarea unor măsuri eficiente de contracarare a amenințărilor actuale la adresa securității naționale a Ucrainei și Moldovei.

Este important să fie abordată cu rigoare elaborarea noilor forme de colaborare în cadrul structurilor regionale, în particular în cadrul GUAM.

Trebuie susținute eforturile începute în domeniul instalării posturilor comune de control în zona de frontieră și trebuie continuată implementarea controlului comun a frontierei, precum și lupta cu criminalitatea transfrontalieră. Pragmatismul politic trebuie să devină o prioritate în chestiunile care țin de reintegrarea țării.

Este nevoie de activizarea eforturilor comune moldo-ucrainene în lupta cu amenințările hibride, cu propaganda și dezinformarea. Trebuie pus un accent mare pe interesele naționale ale celor două state în retorica anti-propagandistică.

Poate fi importantă și elaborarea unei noi concepții comune pe termen lung pentru reglementarea și promovarea unor relații de bună vecinătate, ținând cont de schimbările care au loc în cele două state și în regiune pe ansamblu.

Opiniile exprimate de experți în cadrul editorialelor nu reflectă în mod necesar punctul de vedere al Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) și al Asociației pentru Politică Externă (APE).

Asociația pentru Politică Externă (APE) este o organizație neguvernamentală angajată în susținerea procesului de integrare a Republicii Moldova în Uniunea Europeană și facilitarea procesului de soluționare a problemei transnistrene în contextul europeanizării țării. APE a fost constituită în toamna anului 2003 de un grup proeminent de experți locali, personalități publice, de foști oficiali guvernamentali și diplomați de rang înalt, toți fiind animați de dorința de a contribui cu bogata lor experiență și expertiză la formularea și promovarea de către Republica Moldova a unei politici externe coerente, credibile și eficiente.

Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) este o fundație politică social-democrată germană, scopurile căreia sunt promovarea principiilor și fundamentelor democrației, a păcii, înțelegerii și cooperării internaționale. FES își îndeplinește mandatul în spiritul democrației sociale, dedicându-se dezbaterii publice și găsirii, într-un mod transparent, de soluții social-democrate la problemele actuale și viitoare ale societății. Friedrich-Ebert-Stiftung activează în Republica Moldova din octombrie 2002.